

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XXXVI. Testimonium humanum est, quod hominem autorem habet.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

ELENCHUS

Testimonii divini committitur I. Cùm autotē
divina falsa ponitur pro verâ. ut, *Cùm vel ex spectrorum
apparitionibus, vel Enthusiasticis somniantium visionibus
vel incantatorum simulachris, falsa fidei dogmata probantur
& explicantur.*

II. Cùm Testimonium impertinens, quod nihil
ad rhombum facit, extra scopum adducitur. ut, *1. Cor. 3. dicitur, Vniuscujusq; opus probabit ignis. Inde con-
cluditur. Ergò erit ignis purgatorius.*

[Loquitur enim de igne tribulationis.]

III. Cùm Testimonium truncatè & mutilatè
tatur. Ita Diabolus citans illud Psal. 91. *Angelis suis man-
davit de te, &c. omisit illas voces, In vltis tuis: qua verum
argumenti Diabolici prorsus incidebant.*

IV. Cùm testimonium malitiosè corrumpitur
interpretando pervertitur: ut cùm quis ex verbis Christi
*Marc. 9. Si te manus aut pes offenderit, abscinde illa,
colligeret. E. Origenes rectè fecit, quòd se castravit propter
ignem coelorum.*

[Christus enim non de mutilando corpore, sed
primendis malis affectibus & mortificando veteri
damo illic concionatur.]

V. Cùm denique in genere contra Canones Testi-
monii Divini peccatur.

Restat Testimonium Humanum.

CAPUT XXXVI.

1. Testimonium humanum est, quod
hominem autorem habet.
2. Est que vel commune (*publicum*)
vel proprium.
3. Commune est, quod plurimum est
de que pluribus testatur.

Ad hoc Testimonium commune referuntur 1. Leges non scriptæ, quales sunt leges naturæ, & consuetudines. 2. Leges scriptæ, utpote jus civile, leges Romana, juris allegationes. 3. Rescripta, placita, Senatus consulta, plebiscita, responsa, edicta, intimationes, constitutiones, &c. 4. Illustres sententiæ, proverbia, adagia, dicta sapientum. ut, *Nosce teipsum: Pares paribus congregantur, &c.* 5. Sensus communis, cum experientia, & notoria rei gestæ fama, rumor item communis, &c.

4. Proprium est, quod certi alicujus hominis singulare est, inq; unâ aliquâ re testificandâ occupatur.

Ad hoc pertinent. 1. Singulorum autorum peculiaris *quædam*, quales sunt Ciceronis, Menandri, Seneca, Aristotelis, Platonis, &c. 2. Testimonia certarum personarum sive præsentium sive absentium; sive mortuorum, sive vivorum. 3. Confessiones: eæque vel libere, vel vi expressæ, vel astu elicite. 4. Obligationes, sponsiones & stipulationes. 5. Juramenta. 6. Pignora, monumenta, libelli, vades, arrhæ, præfides, obsides, & quæcumque aliquam iudicii vim habent, qualia sunt arma, cruentatio cadaverum, mutatio vultus & affectuum, variatio pulsus, immutatio coloris, excitatio sudoris, & innumera alia.

Exempla inventionis.

Restestata. Testimonium commune.

Cuius sua defensio permessa est. — *Lex naturæ.*

Licitæ ades furis. — *Lex XII. tabularum.*

Superbia invisum vitium. — *Nosce teipsum.*

Restestata. Testimonium proprium.

Rempublici contineri præmio & pœna — *Solon dixit.*

Iustitiam colendam — *Virgilius.*

Arborum radices amaras, fructus vero dulces — *Aristoteles.*

Præstare damnum — *Obligatio, &c.*

Rem ita esse vel non — *Confessio, juramentum, &c.*

Hinc axiomata: *Lex naturæ defensionem sui permittit.*

Lege XII. tabularum nocturnum furem quoquo modo
 terficere impune permittitur. Proverbium Nolce te ipsum
 superbiam inuisum vitium esse monet. Rempublicam
 tineri premio & pœna rectè Solon asseruit. Virgilius iustitiam
 colendam esse monuit. Artium radices amaras, fructus
 dulces rectè Aristoteles censuit. Ille mecum de damno
 stando pactus est. Confessus est liberè se furtum commi-
 suravit se hoc non fecisse, &c.

Ex iisdem disputantur etiam quæstiones dubia
 gumento tertio a Testimonio humano ducto. Non
 omnis cades est nefaria. Quia lex non scripta ad sui defen-
 sionem latronem; lex scripta verò furem nocturnum occidendi
 permittit. Non superciliosè alii despiciendi. Quia Sapien-
 tiam, ut quisquis seipsum nesciat, monuerunt. Respublicam
 tinetur premio & pœna. Quia Solon dixit. Artium radices
 amara, fructus dulces. Quia Aristoteles affirmavit, &c.

[Observa reciprocationem à re testata ad testem esse
 scuriorem & infirmiozem. Nam qui verax est, is quidem
 verum testimonium dicit: Sed non qui verum testimonium
 forte dicit, is etiam omninò verax est. Non enim valet,
 verum testimonium dicit, verax est. Ille dixit verum tes-
 timonium Ergò est verax. Propositio enim est contingens
 quia mendaces, imò ipse Diabolus, quandoq; verum dicunt.
 Quòd si ita informarem. Qui verax est, testimonium verum
 dicit, ratione quidem veracitatis connexionem necessariam ha-
 beret: sed quia homo mutabilis, etiam contingens est, cer-
 tior tamen superiori.] Testimonii humani sunt hi
 NONES.

I. Autoritati humanæ credendum est, quæ
 tenus firmis utitur rationibus & demonstra-
 tionibus.

In Testimoniis enim humanis non viden-
 dum, quis dixerit, sed quid & quam verè di-
 xerit.

[Hic namque valet illud: Amicus Plato, amicus So-
 crates, sed magis amica veritas; non verò tò còrtis
 &c.]

¶ *Omnia siquidem auctoritatibus antiquior habenda veritas, i. Ethic. c. 6.*]
Itaque

II. Ab autoritate humana ducuntur tantum argumenta affirmativa (*quatenus assensio legitima ratione probatur*) non verò negativa.

Non ergo valet; *Aristoteles non dixit mundum esse corruptibilem. Ergò non est corruptibilis. Galenus nil scripsit de morbo venereo. Ergò morbus venereus non est.*

[*Neque enim Aristoteles, neque Galenus omnia voluere aut potuere definire & conscribere.*]

III. Autoritas & consuetudo humana cedunt rationi & naturæ. Hæc verò cedunt auctoritati divinæ. *Lex enim inferior cedit superiori.*

IV. Testimonium prudentis, gravis, constantis, cordati, rerum periti, in dignitate constituti, amanti pietatis & veritatis, sobrii & integris sensibus præditi, præferendum est testimonio imprudentis, leviculi, imperiti, prostituti, obscuri, ebrii, sensu & ratione destituti, &c. Et: *Artifici de artis suæ operibus, sobriè, serio, & attente testanti credendum est. Et: Oculati testes potiores sunt auritis.*

V. Testimonium humanum certos habet gradus, ideoque alterum habetur altero firmitius.

[*Sicut enim homo varius est, ita & testimonii humani fides variat. Est enim Theologus, i. Ctus, Medicus, Philosophus, Politicus, Oeconomicus, Mechanicus, &c. est persona publica, privata; est peritus, imperitus; moribus probatus, vitiosus; illustris, obscurus; Serio loquitur cum prudentia & constantia, vel joco, obiter aut minus attentè. Est testu oculatus, auritus, &c. D. Libav.]*

VI. Quæ per communem experientiam & notoriam famam ab omnibus promiscue comprobantur, anteferenda sunt iis, quæ a uno atque altero privato proferuntur.

[*Intellige, si principiis divinis, demonstrationibus artium, & expressæ veritati non adversentur.*]

Huc pertinet & hic Canon: Quod magis pars definit, prævalet.

[*Si nimirum cætera sint paria. Si enim testimonium unius fultum sit firmiter rationibus, preferendum est plurium testimonio fundamentis cariosis innitenti: Ita Paphnutius patres concilii Niceni sacerdotibus compurgantibus interdicens autoritate Pauli convicit. Hic enim valet regula: Multitudo errantium errori non parit periculum.*]

VII. Decreta Imperii, Rescripta Principum, Senatus consulta, aliæque à magistratibus proposita valent, si nil contra pietatem, leges universales, obligationesque reciprocas præcipiant.

IX. Testimonia Academica, & publicæ alia, itemque opificum in qualibet tribu sigillis & subscriptionibus confirmata, ac legitime impetrata firma sunt.

ELENCHUS

Testimonii Humani committitur eodem modo quo in Divino, ut cum I. Testimonium falsum præsumitur pro vero.

II. Cum impertinenter allegatur.

III. Cum truncatè citatur.

IV. Cum malitiosè corrumpitur & interpretatur invertitur. ut, cum ex verbis Catechismi Lutheri: verbum PRO VOBIS requirit omninò corda credentia & illud

Qui FIDEM habet his verbis, &c. quidam inferunt.
Ergo tantum fide corpus Christi manducatur.

[Lutherus enim quod loquitur de fine & salutari fructu cœnæ, isti ad substantiam referunt.]

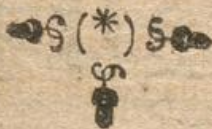
V. Cum testimonia humana adducuntur ad destruendum Divinum. ut, cum auctoritates patrum preferuntur auctoritati Canonica.

VI. Cum ex vulgari rumore inconstanti certissimum esse aliquid asserimus. Talis enim rumor fallacissimus.

VII. Cum testimonium profertur ab hoste alicujus, ut, cum Pontificii probant ex Cochleo Lutherum subitaneâ morte interisse & cada ver ejus ante sepulturam intolerabilem fetorem spirasse: vel ex Surio, Calvinum in confirmationem sua doctrine virum quendam, qui fucatâ specie se mortuum simulasset, à mortuis excitare voluisse, qui præter omnem expectationem in pheretro mortuus inventus, fraudem ejus omnibus conspiciendam dederit. Cochleus enim & SURIUS jurati eorundem hostes fuerunt.

IX. Cum denique contra enumeratos Canones quoquo modo delinquitur.

Sic fuit liber I. de Inventione: Sequitur II. de Judicio sive dispositione.

Tabel-